

V R T E C.

Izhaja
1. dne
vsacega
meseca
na celej
póli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naroč-
nina se
naprej
plačuje
in po-
šilja u-
redništ-
vu v
Lingar-
jevih
ulicah
hiš. št. 1
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 8.

V Ljubljani 1. avgusta 1879.

Leto IX.

O počitnicah.

Prijatelj preljubi!
Prišli smo domov
Od knjig in zaduhlih
Ljubljánskih zidov.

Zdaj sukno ogrni,
Pokrij si glavó,
In pálico prími
Ter pojdi z menó.

Po stázi hodíva,
Ki víje se v hlád,
Kreníva pod góro,
Tam vídiš jo zád.

Pod hribom prisójnim ¹⁾
Vse giblje, žívi,
In solnca se v pétji
Glasnó veselí.

Nastavi pod bukvo
Zelénó uhó,
Kaj ptičja beséda
Oznánja takó!

Čúj! zéba ²⁾ prepéva
In vólga ³⁾ je vmés;
A vender je zgôrel
Vše létošnji krés.

Tam pili sínica
V grmóvji na glás,
A détel ti kljúje,
Da sliši ga vás.

In tam érnoglavček ⁴⁾
Na véji sedi,
Otróke človéške
Modrósti učí:

„Poslušaj mladína,
Ti hčérka in sín!
Kaj ptica prepéva
Veséla z víšín.“

„Ne íšči brez mére
Na svéti blagá;
Le čésar je tréba,
To Bog naj ti dá.“

¹⁾ Prisójno, préko solnca ležéce; sonnenseitig.

²⁾ Ščinkavec.

³⁾ Kobálar.

⁴⁾ Schwarzplättchen.

„Za slávo se mnogo
Ne klánjaj ljudém,
Če zdravega spanja
Želján si očém.“

„Nedóljnost ohráni,
Ostáni vesel,
Ob tam zadovóljen,
Kar bodeš prejél.“

„Jaz nijsem nikóli
Ni žél ni orál;
A vsega mi Oča
Obílo je dál.“

„V kočíjah se nijsem
Še vózil nikdár;
A v gnézdi sem svojem
Le jaz gospodar.“

Josip Karla.

Vojáka in razbojnik.

(Stara básen.)

Prijél razbójnik je vojáka dvá,
Teh zbéžal jeden je, a drugi ne,
Postávil se mu, hrábro se je branil,
Razbójnika je tréščil ob zemljó.
Ko v travi mrtev ležal je razbójnik,
Plahún se vrne ter izdère mèč,
Zavpije: „kje je? kam je šel razbójnik?
Naj zvé od mene, kóga je napadel!“
Továriš hrabri mu odgovóri:
„Vpiját! da prej si kričal mi takó,
A ne podplátov kazal na bojišči,
Z besédo glásno bi pomógel bíl
Nadvládati sovráznika. — Zdaj mólti,
In vtekni meč, ki vžé ga tréba nij!
Junák z jezíkom biti je lehkó;
A téže je, boríti se z rokó.“

Sv. P . . . ar.

Prigóvori.

Priden človek ima kruha;
Glad morí samó lenúha.

Kjer je lenóba, kjer postavánje,
Támkej je blizu húdo dejánje.

Kdor ne spoštúje starih ljudij,
Ták se pod zémľjo mlád izgubí.

Nágel bodi, kadar kám hitíš,
Ali pazi, da se ne vsopiš.

Ljubézen, veselje do káke stvari
Najvéčjo težávo v lehkóst premení.

Pošténje in pravica zvenčíta, kakor zvón,
Zvijálca in lažnika sovráži ta in ón.

Sv. P . . . ar.

Uboga Marijca.

Marijca, ljubeznjiva deklica, imajoč do dvanajst let, bila je hči ubožnega tesarja, ki je živel v nekej vasiči na Štajerskem. Ubogi tesar je imel še četvero manjših otročičev. Časi so bili slabi, draginja velika in težko je bilo očetu kruha zaslužiti, da bi hranil petero otrok. Zató je morala Marijca od hiše, da si pri tujih ljudeh poišče vsakdanjega kruha. Da-si še mlada, bila je vendar čvrsto dekletce, in ni se bala, da bi ne mogla kruha dobiti; zatoraj je šla k nekemu kmetu, da bi mu krave pasla.

Vsacega jutra na vse zgodaj gnala je uboga Marijca kmetove krave v bližnjo góro na pašo. V tem, da so se krave pasle, sedela je ona v senci košatega hrasta in je plela nogavice svoje mlajšje sestri ali pa lične košarice, ki se jih je pri očetu plésti naučila. Tako je živela Marijca vsak dan in je bila srečna in zadovoljna. Zнала je, da siromaštvo ni sramota in bogastvo tudi še ni sreča. Bogat je le tist, kdor je zadovoljen, kdor veselo dela in se ne bojí trpljenja.

Bilo je necega vročega poletnega dne 1798. leta. Solnce je pripekalo in zeló je bilo soparno. Marijco, pod hrastom sedečo, spanec premaga, odloži delo na stran, zadremlje ter kmalu trdo zaspí. Ko se zopet prebudi, vidi, da so se krave izgubile. Zeló se tega prestraši. Hitro vstane, gre najpred v góro navkreber, potem zopet nizdolu, hodi na vse strani, zdaj na desno, zdaj na levo — ali zastonj, krav ni, pa jih ni. Misli si, da so krave znabití same odšle domóv, ker jim je pot dobro znana, zatorej pobere svoje stvari in gre proti dómu. Ali motila se je uboga Marijca; krav tudi domá v hlevu ni bilo. Kaj naj stori ubogo dekletce? Jokajoč stopi pred gospodarja ter mu pové o nesreči, ki se jej je zgodila. Ali gospodar je bil surov in neusmiljen človek. Bésen skoči po konci, popreti jej z debelo pestjó ter reče: „Da se mi takój pobereš izpred oči ter greš iskat živinčet, a da se mi ne vrneš, predno jih ne najdeš. To ti povem, ako mi ne pripelješ krav domóv, vse kosti ti zdrobim in potárem!“

Lačna in trepetajoč od strahú se vrne Marijca v góro izgubljenih krav iskat. Solnce je že zahajalo in noč se je že približevala, da pride Marijca do bližnjega gozda, v katerem ni bila še nikoli. Mislèč, da so krave tú sem zašlé in se izgubile, gre v gozd v pogledat, ki je bil z gostim grmovjem zaraščen. Zemlja je bila močvirna, in debela megla se je vzdigovala od tal k višku, da se ni videlo niti najvišje drevo pred človekom. Dolgo je hodila Marijca po neznanem gozdu, ter je tako daleč zašla, da ni več znala nazaj. Trudna in spehana ne more več dalje. Nogi ju bolita od hoje, lačna in žejna je, a nima ničesa, da bi si utolažila glad in žejo. Pod nekim hrastom pade na zemljó, ter se glasno joka, a nikogar ni, da bi jej obrisal solzáce. Pozno je že, vse počiva, povsod je mirno in tiho, samo Marijčino srce je polno solz in bridkosti. Dolgo je zdihovala in jokala uboga sirota zunaj pod milim nebom v temnem, zapuščenem gozdu. Naposled jo premore sèn, dene desno rokó pod glavo ter kmalu čvrsto zaspí. Ali tudi v spanji ni imela sladkega počitka; grozovite sanje so jo mučile vso noč.

Kmalu potem, ko je surovi kmet Marijco pognal od hiše, prišle so krave same domóv. Kmet si je mislil, da se zdaj Marijca povrne. A motil se je.

Nastala je noč, debela megla je pokrivala vso vas, a Marijce ni še od nikoder. Ko je bila že temá in so se ljudje spravljali že k počitku, pošlje kmetič nekoliko sosedov, iskat sirote Marijce. Vso noč so jo iskali po bližnji góri, kjer je navadno pasla krave, ali zastoj, nikjer je ni bilo in sosedje se vrnejo drugzega jutra domóv brez Marijce. Ko óče to slišijo, bili so v velicih skrbéh. Na vse strani je iščejo. Mnogo vaščanov se napravi še enkrat z ubogim očetom na pot, pretaknejo vse kotove, ali ne pomaga nič, Marijce ni, pa je ni.

Ko se Marijca drugzega dne prebudi, bilo jo je strah in gróza velicega gozda, v katerem ni bila še nikoli poprej. Vstane izpod hrasta ter poskuša preko debelo zaraslega grmovja poiskati si pravi pot. Lakoto si je nekoliko utolažila z jagodami, ki si jih je nabrala v gozdu, ali strah, ki jej je stiskal srcé, ni jej dal zaželjenega mirú. Mislila je na preteče besede srditega gospodarja, še bolj pa na svojega nesrečnega očeta, na zapuščene brate in sestrice.

Tekla je, kolikor ste ju nógi nesli, preko trnjevega grmovja in po močvirnem zemljišči — a nikjer ni bilo nobenega póta, nobene stezé niti sledú človeških nog. Splezala je na najvišja drevesa, vpila iz vsega grla in prosila ljudi v pomoč, a od nikoder nobenega glasú.

Nebó se je pooblačilo in okoli póldne je začelo deževati najpred le po malem a pozneje čedalje bolj in bolj. Uboga Marijca je bila premočena do kože. V votlem hrastovem drevesu je morala vedrti. Tu se je polastí nekak čuden strah in gróza, tresla se je po vseh udih, in to je trajalo do večera. Ko na večer dež nekoliko preneha, zleze iz votlega drevesa, ter gre dalje. Kmalu pride do neke votline pod veliko skalo, kjer je bilo nekoliko suhe zemlje. V to votlino se potisne ter kmalu čvrsto zaspí. Spala je vso noč, in prebudi se še le zjutraj, ko je bilo solnce že precej visoko na nebeškem obzorji.

Prebudivša se, čuti se slabo po vsem telesu. Komaj da še vstane ter poskuša, kako bi svoj pot nadaljevala. Še nikoli ni tako pobožno molila kakor to jutro. Da-si je poprejšni dan zeló deževalo, bilo je vendar zeló vroče in soparno vreme. Marijca si natrga zopet nekoliko jagod, moli svoje vsakdanje molitvice, ki jih je na izust znala, ter gre potem dalje po širocem gozdu. Ves pot jo je trgalo po glavi in huda žeja jo je trpinčila. Telesne moči so jej opešale in solzé v očéh so se jej posušile, kajti jokati se ni mogla več. Zdajci se jej zdi, kakor da bi začelo v gozdu nekako svetlejše postajati. Vse svoje moči zbere, ter spleza na visoko smreko. O veselje! tu zagleda, da je že blizu kraj gozda. Naglo spleza z drevesa ter hití, kolikor more, proti ónemu kraju, od koder se je svetlílo.

Z veliko težavo je dospéla kraj gozda. Zna se, da je bila zeló trudna in spehana; ni čudo tedaj, da pade onemogla in brez vse zavésti na zemljo pod neko drevo. Vročina je bila huda, cvetice so vele povešale k tlam svoje glavice in vsaka živalca si je iskala hladnega kotička, da bi se skrila pred pekóčimi solnčnimi žarki. Tudi najzdravejši in najmočnejši človek bi bil moral onemagati pod žgéčo vročino, koliko bolj mala in šibka Marijca, ki je že dva dni trpela lakoto in žejo, k temu pa še toliko bridkosti, da bi jih še celó odraščén človek ne mogel prestati.

Iz gozda prišedši, mislila je, da najde kako vas, kjer bi dobrih in usmiljenih ljudi prosila za svét in pomoč. A temu ni bilo takó. Pred njo je stal visok hrib, a nikjer nobene hiše niti živega človeka. Ko se nekoliko od-

počije, poskuša dalje potovati preko visocega hriba. Ali komaj je hodila dober četrt ure, začuti, da jej pojemljejo moči, ter se ne more dalje geniti. Udje obnemorejo in Marijca se zgrudi na tla ter obleži.

Črni oblaki se priženó po nebu in bilo je slutiti, da bode huda ura. In res se kmalu stemí kakor po noči. Bliski sukajo po nebu in grom bobni, da človeka strah in gróza izpreletava. Čedalje bolj se sliši gromenje od bližnjih gorá in dež se vlije, kakor bi mu bili vsi duški odperti.

Tiho in mirno leži uboga Marijca, tresóč se po vsem telesu od strahú in gróze, v znožji visocega hriba ter pričakuje v tej strašnej nevarnosti svoje osóde. Zdajci se zabliška, kakor bi bilo vse v ognji, strašno zabobní in v tem hipu tréšči v bližnje drevo. Marijca bleda kakor smrt, vsa premóčena in z razmršenimi lasmi kleči ter moli k Bogu, da bi se je usmilil in rešil njenega trpljenja. — Nevihta preneha. Solnce se zopet pokaže na jasnem nebu in vsa narava je, kakor prerोजना.

Tudi Marijci se zdi, kakor da bi dobila novih moči. Poskuša vstati, a vendar ne more. Po vseh udih čuti strašne bolečine, če se le količkaj premakne. Zahajajoče solnce razlije svoje poslednje žarke po okrepcanej zemlji. Vse se vzdiguje in veseli novega življenja. Le v Marijčinem srci ni veselja; čutila je, da se jej smrt bliža v tem pustem, zapuščenem kraju. Na večer je bilo zeló hladno, in Marijco je stresal mráz po noči kakor še nikoli poprej. Mislila si je, zdaj prihaja oni trenotek, da se preselim v boljše življenje. Nebó je bilo obsejano s svitlimi zvezdicami in mesec je plaval med njimi, kakor da bi prešteval te prekrasne lučice na nebeškem oboku. Proti jutru zaspí uboga Marijca in se prebudi, ko je solnce že davno razlivalo svoje svitle žarke po hribih in dolinah. Lačna in žejna je, a nima ničesa, da bi si utolážila glád in žejo. Zdajci sliši v bližini izpod sive skale studenec žuboreti. Poskuša se k njemu spláziti, da bi si žejo ugasila, ali o joj! nogi ste ju tako otekli, da jo zaboli po svem telesu, kadar koli nogó premakne. Poskuša po rokah se do studenca pripláziti, a tudi to jej ni bilo mogoče, ker je bila preslaba. Sreča, da vsaj solnce ta dan ni preveč pripekalo na ubogo Marijco.

Še le peti dan okolu póludne bližala se je ura Maričijnega rešenja. Nek pastir je tam v obližji kozé pasel. Ko gre memo necega jarka, da bi razkropljene kozé skupaj spravil, zasliši iz daljave milo zdihovanje. Pastir postoji in posluša, ali se morda ne moti. In res, žalostni glas se je ponavljal. Takój gre proti ónem kraju, od koder se je slišalo milo ječanje in kaj vidi pred seboj? O Bog! pred njim leži uboga Marijca vsa v nesvéstji. Bilo je videti, da se borí s smrtjo. Oči je imela zaprte, lica so bila bleda in vsi udje so bili otrpéli. „Uboga deklica,“ zavpije prestrašeni pastir, „kako si prišla tu sèm na ta kraj!“ Marijca takój odprè oči, ko zasliši človeški glas, milo pogleda pastirja ter ga zaprósi požirek hladne vode. V tem hipu steče pastir do bližnjega studenca in jej prinese v prstenej posodi vode, da si sirota Marijca ohladi žejo. Potem skoči hitro po jedno kozo, pomólze v skledico malo mleka, podrobí vanj črnega kruha, ki ga je imel v torbici, ter prosi ubogo deklico, da bi jedla. Marijca to rada stori ter kmalu toliko okreva, da se zavé. S solzami v očéh pogleda blazega človeka, ki se jej je prikazal kakor mila zvezdica na nebeškem obzorji. Ob kratkem mu pové vse, kako se je ž njo godilo, ter mu toži hude bolečine, ki jih čuti v nogah. Pastirja zabolí

srce, ko vse to čuje in solzé mu zalijó oči, ko vidi kako ste nogi otekli ubogej Marijci. Skušal je, da bi jej čevlje izúl, ali zastonj, oteklina je bila taka, da ni bilo mogoče jej obútala spraviti od nog. Videti je bilo tudi, da se nog že prisád poprijemlje. „Tu ni, da bi človek odlašal,“ misli si pastir, zadene Marijco na hrbet in jo nese dobro uro daleč v bližnjo vas k svojim staršem. Vsacemu se je oko solzilo, kdor je videl ubogo Marijco v tolikih bolečinah, in vsak si je prizadeval, da bi jej kaj pomagal. Žene jo takój slečejo in v suho obleko preoblečejo, mehko posteljo jej dadó in jej strežejo s tečnimi jedili. Tudi pošljejo hitro po zdravnika in njenega nesrečnega očeta, ki je bil šest ur hodá od tega kraja. Vsak bi jo bil rad vzel v svojo hišo.

Druzega dne pride ubogi oče od velike bridkosti ves pobit. O da bi bili videli, ljubi otroci, ubozega očeta, ki ni imel mirú ne pokoja, odkar se mu je bila izgubila njegova ljuba Marijca. Dan in noč jo je iskal po vseh bližnjih in daljnih krajih, ter ni zatisnil očesa od velikih skrbi in žalosti. Veselje, da je zopet našel svojo preljubo hčerko, se ne da popisati. — Ali to njegovo veselje ni imelo dolzega obstanka, izpremenilo se je v veliko žalost, ko je videl, koliko njegova Marijca trpi. Vsi so jej lepo stregli in na njo pázili, ali Marijca ni preboléla hudih bolečin, umrla je, ko je še celih štirinajst dni mnogo trpela.

Nu, dolgo ni živel tudi ubogi oče. Žalost mu je razjedala dušo, in kmalu se je razbolélo tudi telo, — prišla je smrt in ga preselila góri v nebesa k njegovej Marijci. Za ostale otroke so skrbeli dobri in usmiljeni ljudjé.

Ivan T.

Pošteni zdravnik.

Bil je v jutrovih deželah vladar, ki je imel na svojem dvoru zdravnika, Honaina po imenu. Da-si je bil zdravnik zeló poštena duša, vendar mu Sultan, njegov gospodar, ni zaupal. Ker je bil Honain kristjan, bal se je Sultan, da bi ne bil za njegovo smrt podkupljen od grškega cesarja, kar bi Honain na podlagi svoje vere tudi lahko izvršil. Sultan, bojđe se za svoje življenje, sklene izkušati zvestobo svojega dvornega zdravnika. Ostra je bila ta izkušnja. Pokliče ga namreč necega dne k sebi v sobo in mu reče: „Honain, hudega sovražnika imam, ki mi streže po življenji, a dokazati mu ne morem njegove zlózne nakáne. Ali izmislil sem si nekaj; prehitéti ga hočem v njegovem zlóbnem dejanji, in ti mi moraš to izvésti. Poslušaj me tedaj, kaj ti pravim. S strupom mi ga moraš spraviti s poti. Napravi tedaj hud strup, ki bo imel to lastnost, da človeku gotovo življenje vzame, a ne pusti na njegovem mrtvem telesu nobenih znamenj kacega ostrupljenja.“

„Gospodar“, odgovori Honain, „učil sem se pripravljati samo take stvari, ki človeku bolezen odvrácajo in mu življenje podaljšujejo. Ko sem stopil k tebi v službo, nisem si mislil, da bodeš kdaj kaj druzega od mene zahteval. Ako želiš, da se tvoj ukaz izvéde, prosim te, da me odpustiš iz službe in jaz grem v drugo deželo nabirat si véd o zdravilstvu, ki mi so do zdaj še neznane.“

Iz tega Sultan takój spozná, da bi se Honain njegovemu povelju rad odtegnil. Reče mu tedaj: „Stvar, katero sem ti zaukazal, ne sme se odlašati, in moj ukaz se mora brez odloga izvésti.“

Zdravnik Honain se temu brani, ne briněč se za Sultanovo pretenje.

To Sultana zelo razježi. Takój ukaže svojim služabnikom Honaina v ječo peljati ter jim tudi naročí, da strogo pázijo nanj in da skrbno opazujejo vsa njegova ravnanja.

Z mirnim prepričanjem v svojem srci, da sramota le v pregrehah tiči, nikoli pa ne v kázni, prenašal je Honain potrpežljivo nezasluženo kazen. Delo mu je olajševalo bridke ure v jetnišnici. Prelagal je namreč grške pisatelje v arabski jezik in pisal razlaganja o Hipokratovih spisih. To je trajalo leto dni. Čez leto in dan ga pokliče Sultan zopet pred sé. Na jednej mizi je bilo nakupičeno obilo zlatá, na drugej polno dragocénih oblačil, a na tretjej obilo različnega orodja, ki je bilo namenjeno trdovratnim jetnikom v trpinčenje na težalnici.

„Dovolj časa ti je bilo,“ nagovori ga Sultan z ostro besedo, „da si razmišljal o mojem ukazu. Ne verujem, da bi samega sebe tako sovražil, ter bi se še dalje ustavljal mojej volji. Izbéri si tedaj: mojo milost in obile zaklade, ki jih vidiš pred soboj, ali pa ostro kazen in trpljenje, ki se ima izvršiti z orodjem, pripravljenem na ónej mizi.“

„Kar sem rekel, rekel sem,“ odgovori Honain s krepko besedo, „da so mi znani pripomočki le v podaljšanje človeškega življenja, a nikakor ne óni, ki ga krajšajo. Moja osoda je v tvojih rokah; — ne bojim se nobenega trpljenja!“

Zdajci se Sultanu razvedri obraz in s prijazno besedo reče svojemu zdravniku: „Bodi miren, Honain! hudobni dvorjani so te dolžili nezvestobe do mene, a po ostrej izkušnji sem se prepričal, da imaš pošteno in zvesto srcé. Prestal si bridko izkušnjo in svoboda ti bodi! Samo to te prosim, da mi poveš, kdo te je nagibal k temu, da nisi izvršil mojega ukaza?“

„Gospodar!“ odgovori Honain, „težko mi je bilo tvojej volji se ustavljati, ali moja vera in moj stan ste me silila k temu. Kerščanska vera mi ukazuje tudi sovražnikom dobrote izkazovati, in prepoveduje mi toliko bolj ónim škodovati, ki mi niso storili nikoli nič žalega. A zdravilstvo, iznajdeno v blagor človeškemu življenju, rabiti se ne sme v pogubo njegovo. Razven tega moramo še zdravniki, predno stopimo v svoje delovanje, javno priseči, da ne rabimo nikoli stvari, človeškemu življenju nevarnih.“

„To so izvrstni zakoni vaše vere,“ odvrne mu Sultan; „takej veri ne morem odrekati svojega spoštovanja, ker ima taka plemenita načela.“

Jos. Lavrič.

Pravično povračilo.

Janez je bil sin premožnega kmeta na Gorenjskem. Oče mu so umrli, ko je bil deček komaj sedem let star. Mlada vdova, Janezova mati, se je morala drugič omožiti, da bi posestvo popolnem ne propadlo brez gospodarja. Pred zaróko se je moralo vse posestvo in vse gospodarsko orodje popisati, da bi se pozneje vse zopet sinu povrnilo, kadar postane polnoléten in sam prevzame gospodarstvo. Ker pa, kakor star prigovor pravi, nesreča nikoli ne miruje, tako tudi tukaj ni mirovala; gospodarstvo je bolj in bolj propadalo in poslednjič pograbi nemila smrt tudi novega gospodarja.

V kratkem nastopi Janez svoje gospodarstvo. Vidèč, da mnogih reči ni, ki so bile zapisane v zapisniku, nikakor ni hotel škode imeti, zatorej je silil

ubogo mater, da mu mora vse óne reči povrniti. Uboga mati s solznimi očmi prosi nečloveškega sina da jej naj prizanese ker manjkajočih stvari povrniti ne more! Ali materine solzé niso ganile neusmiljenega sina. Od hiše spodi ubogo mater, a predno gredó, prodá jim vso obleko, še celó posteljo in vse, kar so imeli svojega. Ljudém je bila sinova trdosrčnost velika gnjusoba in tožili so nečloveškega sina božjej pravici. Ubogo materino sreé bi bilo žalosti počilo, ako bi je ne bili sosedje tolažili.

Nov gospodar Janez si na vitez nekoliko opomore ter svojo kmetijo v dober stan pripravi. Posestvo je zopet lepo napredovalo. Ljudjé so bogatega Janeza spoštovali in njegovo trdosrčnost do matere kmalu popolnem pozabili.

Ali božja kazen ne počiva! Blagoslova božjega ni bilo pri hiši in Janez je moral propasti. Izpolnil se je prigovor, ki pravi: „Očetov blagoslov otrokom zida hiše, a materina kletev jih do tal podira.“ Tudi Janezovo gospodarstvo se je podrló do tal. Nevedoč se je zadóžil in ker ni mogel dolgov o pravem času poplačati, prodali so mu upniki vso imovino. Dražba se je imela vršiti necega dne meseca avgusta v domačej hiši. Ljudje se obilno zberó. Vročina je bila velika. Zaradi tega želí sodnijski uradnik, da bi se prodaja vršila na dvorišči. Hitro prenesó staro orehovo mizo pod košato hruško vèn na dvorišče. Dražba se pričnè.

Zdajci zapazi uradnik, da se kupci natihoma nekaj skrivnostnega pogovarjajo. Radoveden, kakšne pogovore imajo, ustavi dražbo in vpraša ljudi, kaj se na tihem razgovarjajo. Nihče si ne upa stvar razjasniti. Naposled dobi nek priletan možanec pogum ter začnè vse to pripovedovati, kar smo slišali poprej o neusmiljenem sinu Janezu. Sodnijski sluga pa še pristavi, da se še prav dobro spominja, kako je pred 15 leti ravno na tem kraji kakor danes prodajal svojino uboge zapuščene matere. Tudi sosedje temu pritrdijo ter rekó, da je to očitna kazen božja in pravično povračilo za sinovo hudobijo.

Ljubi moji otroci! spomnite se večkrat na to resnično prigodbo in se nikoli ne pregrešite nad svojimi starši. Ne žalite jih zdaj, ko ste še mladi, a slušajte jih tudi pozneje, kadar vam kaj dobrega svetujejo. Spoštujte jih ter jim prejete dobrote po moči povračujte. Kako veselo je videti hvaležne otroke, ki s svojimi starši prijazno, v miru in sreči živé do njih poslednje ure, a še celó po njihovej smrti se z veseljem in hvaležnostjo spominjajo svojih staršev. Tacih otrok je ljubi Bog vesel in izpolnila se bo nad njimi obljuba četrte zapovedi božje. Taki otroci bodo dolgo in srečno živeli, a po smrti se bodo pri dobrem Bogu v nebesih s svojimi ljubimi starši veselili.

Leopoldina Krsnik.

Breskve.

(Iz francoskega.)

Delavec, prišedši necega dne iz mesta, prinesel je svojim otrokom petero lepih breskev, kakoršnih še nikoli niso videli. Strmèč gledajo otroci rudeče, s tenkim mahom pokrito ovočje (sadje) ter so ga zeló veseli.

Oče so svojim štirim otrokom dali vsacemu po jedno breskev, a jedno je dobila mati.

Z večera, ko so se otroci spravljali spat, vprašajo jih oče, kako so jim breskve dišale.

„Dobre so bile, ljubi oče,“ reče najstarejši otrok, „imajo prijeten, sladek in kiselkast okus. Koščico sem spravil, hočem jo vsaditi, da bom tudi jaz imel tako drevo.“

„Dobro,“ rečejo oče, „vidim, da misliš na prihodnost, kakor vsak priden gospodar; to je pametno od tebe.“

„Jaz sem svojo breskev snedel,“ zavpije najmlajši otrok, a koščico sem stran vrgel, in mati so mi dali še polovico od svoje. Oh! bila je tako sladka, da se mi je kar razcedila po ustih.“

„To ni pametno,“ rečejo oče, „ali ti si storil kakor otrok, in to je tvoje dōbi primerno. Imel boš v življenji še mnogo priložnosti, da rabiš pamet, kakor se človeku spodobi.“

Nato reče drugi sin: „Jaz sem koščico pobral, katero je moj bratec proč vrgel, razklal sem jo in pojedel jederce, ki je tudi sladkó kakor oreh, a svojo breskev sem prodal ter za njo dobil toliko denarja, da lahko kupim dvanajst družih pri prvej priložnosti, ko pridem v mesto.“

„Glédi ga, pametnjaka!“ rečejo oče z glavo kimajoč, „res jako pametno od otroka. Daj Bog, da bi ne bil družega kot trgovec!“

„A kaj ti Tone?“ vprašajo oče. — Tone odgovori: „Jaz sem nesel svojo breskev sosedovemu Martinku, ki ima mrzlico; ni je hotel vzeti, a položil sem mu jo na posteljo in odšel sem.“

„O, dobro, dobro!“ rečejo oče; „kateri izmed vas je svojo breskev najboljše obrnil?“

„Tone!“ zavpili so otroci jednoglasno. — Tone je molčal, a mati so ga objeli in poljubili s solznimi očmi.

Poslovenil B. F.

Spijōči Jezušček.

Bila je zgodnja pomlād. Svetej družini v Nazaretu je primanjkovalo drv. Ko torej sv. Jožef necega jutra seže po sekiri, da bi šel v gozd iskat drv za kurjavo, takōj je pridni Jezušček tudi na nogah, poišče svoj kōšek, ter gre s svojim rednikom iz dōma. V gozdu obedva pridno delata; sv. Jožef z dobro nabrušeno sekiro drevesa podira in veje seka, a mali Jezušček jih nosi na zeleno trato ob kraji gozda, da bi jih potem zvozila domōv. V mali kōšek pa hoče na vse zadnje Jezušček nabrati še drobnih tresāk, da bi ljuba mati Marija imela tudi kaj te drobnine pri rokah za podkurjavo. Od pridnega dela in tékanja so mlademu Jezuščku plamtéla nedolžna ličeca kakor rudeča jutranja zārija; ves truden in pōten se vsede na mehok mah pod neko smrēčico, poleg katere je rasla tudi prijazna breza. Ptički so tako ljubeznjivo šebetali, da se Jezuščku malo zadremlje, nasloni se v smrečej senci na mehok mah in kmalu sladko zaspi. Ko mah, smrečica in breza Jezuščka spati vidijo, silno se razveselé. Želēč, da bi svojemu mlademu stvarniku kolikor mogoče ustregli, požene mah prelepe cvetice iz svojih koreninic, da bi imel Jezušček lepšo posteljico; a smrečica in breza nagnete svoje goste vejice k tlam, ter naredite okoli njega zelen, hladen šotorček. Ko se Jezušček prebudi in vidi, kako mu so mah, smrečica in breza postregli, zeló je téga vesel, vzdigne svojo desno ročico in jih blagoslovi. Zato še zdaj o svetem božičnem času rabijo otroci mah za jaslice, in postavljajo na sv. Telesa dan ljudjé smrekove mlaje in brezove veje ob cestah, koder hodi procesija.

Posl. Rod. Podratšovski.

Šolarska k sv. Duhu.

S krepkim glasom zapojimo,
In zaupno vsi recimo:
Pridi, pridi sveti Duh!

Prvi dar nam daj modrosti,
Vir presladkih vseh blagósti;
Pridi, pridi sveti Duh!

Umnosti nam žari vlijaj,
Srca k dobremu zavijaj;
Pridi, pridi sveti Duh!

Dar nebeški tvoj'ga svéta,
V stiskah naj pomoč obéta;
Pridi, pridi sveti Duh!

Daj moči k svetósti pravi,
V vsakej zmágati skušnjavi;
Pridi, pridi sveti Duh!

Daj, da lahko se učimo,
In lepó Bogu služimo;
Pridi, pridi sveti Duh!

Daj pobožno nam živeti,
Po svetosti hrepeneti;
Pridi, pridi sveti Duh!

Daj nam v strahu ti služiti,
Po otročje te ljubiti;
Pridi, pridi sveti Duh!

Miloljub.

Kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri.

Trgaj cvetke, ko cvetó,
Jutri morda zvénejo;
Cvet se posuši, —
Hitro čas beži!

Danes priliko imaš,
Mnogo delo da končaš;
Jutri morda ne, —
Zdaj podvizaj se!

Dobrih del poprimi se,
Da kesal ne bodeš se,
Ko prepozno bo —
Ure minejo!

Hípa zamudíte ne,
Vsacega porábite,
Opominjam vas —
Hitro mine čas!

Sv. P . . . ar.

Poljaki.

Znam, da ga ni med vami, ljubi otroci, ki bi ne bil že slišal, kako strašna osoda bi bila skoraj zadela prestolno mesto Dunaj, ko ga je Kara Mustafa 1683. leta s strašno silo od 200.000 množ in s 300 topovi oblégal. Slabo bi bilo naše obéne očetni javi, ako bi se bilo Turkom ta pot posrečilo Dunaj vzeti, in to bi se bilo tudi zgodilo, da ni prihital Avstrijecem na pomoč poljski kralj Sobieski II., kateri je s svojimi hrabrimi Poljaki razgnal divje čete nevernikov. Bila pa je tudi takrat še zlata dóba poljske slave, na katero se še zdaj vsak Poljak s ponosom spominja. Ali vsled vednih domačih preprirov razpadlo je staro poljsko kraljestvo, in prorokovalna beseda Koscinskega: „Finis Poloniae!“ (konec je Poljske!) veljá še za naše čase, ker nekdanja Poljska je morda že za vselej iz površja Evrope izginila.

Poljaki prebivajo dandanes pod tremi vladarji in sicer v Rusiji, Avstriji in Prusiji. Dežela, v katerej se nahajajo v Avstriji, imenuje se: Galicija; a v Prusiji: Slezija in Poznanj. Njih število znaša 9,492.160 duš, katerih polovica odpada na Rusijo. Da-si se tudi nahajajo pod tremi vladarji, vendar je njih mejsobna zveza dosti tesna, in prav lahko je dobiti književne izdelke, ki se izdajajo v jednej državi, tudi v drugej in nasprotno.

Glavno središče poljske književnosti je kraljeva Varšava, ki šteje 252.000 prebivalcev. Na Nemškem je kot podružno središče mesto Poznanj s 56.000 prebivalci, a na Avstrijskem mesti Levov in Krakov. Levov, kjer se pa že tudi dosti Rusinov nahaja, šteje 87.000 prebivalcev, a v Krakovu jih je le blizu 50.000. V zadnjem mestu nahajamo tudi slavnostno akademijo, ki je že mnogo storila za rázvoj poljske književnosti.

Zgodovina poljske književnosti sega daleč nazaj v prejšna stoletja. Vsled tega premorejo Poljaki mnogo raznovrstnih knjig. Zlasti vsako izvrstnejšo angleško, francosko, italijansko, nemško in celó madjarsko knjigo najdemo že prevedeno v jezik poljski.

Izmed premnogih poljskih pisateljev najbolj znan je gotovo preslavni Kraszewski. Ne samo, da je vse, kar piše, lepo in izvrstno, temveč tudi plodovitost njegova skoraj da ne najde prispodobe. Slavni pisatelj poljske bibliografije K. Estreicher je naštel njegovih književnih del že blizu do 600; a v pretečenem letu obhajala se je tudi petdesetletnica njegovega književnega delovanja, katere se je udeležila tudi večina ruskih učenjakov. Izmed mnogih pesnikov gotovo prvo mesto zasluđuje Mickiewicz in Slowacki. Izmed učenjakov dela vsemu Slovanstvu posebno čast zvezdoznalec Kopernik, kateri je prvi začel učiti, da ne teka solnce okoli zemlje, nego le zemlja okoli solca.

Najžalostnejše za vsacega Slovana je, da se Poljaki le malo brigajo za ostale Slovane; nu pa tudi tu so nekatere izjeme. Takó postavim je spisal W. Bogustawski zgodovino Lužičkih Srbov. Zmorski je preskrbel prevod nekaterih srbskih národnih pesni; Cyril je prevél iz francoskega knjigo: Slovani pod turško in avstrijsko vlado; Nakeški je načrtal: Sósede národov slovanskih; Pawinski zgodovinsko-národopisni obraz „Serbia“, a drugih spisov, ki bi se bratovsko ozirali na druge Slovane, bi sedaj le zastonj iskali. Pozabiti se pa ne smé, da je bilo v začetku tega stoletja prav dosti slovansko zavednih možev, kakor so: Linde, Potocki, Surowiecki, Čarnocki, Rakowiecki, in da je

bil tudi zbiratelj „Kranjskih národnih pesni“ gospod Emil Korytko poljske národnosti.

Za poljsko mladino do sih dob še ni pisalo mnogo pisateljev. Znamenitejši poljski časopis za mladino je „Otročji prijatelj“, ki je začel od leta 1861 po jedenkrat na teden izhajati. Vseh časopisov poljskih je bilo 1877 l. 151, od katerih jih izhaja 58 v Varšavi, a 24 v Poznanjskem. —kl—

Črtice iz ruske zgodovine.

(Po Nestoru priobčuje A. K.)

Svetopolk ubije tri svoje brate. (1015—1019. l.)

Boris, ne našedši Pečenégov, povrne se z vojsko, in pride vést k njemu: „otec ti je umrl.“ Gôrko se je plakal Boris po otcu, a družina očeva mu reče: „ti imaš družino očevo in voje! Pojdi, sédi v Kijevu na stol oca svojega!“ On reče: „ne bodi meni položiti roke na brata svojega staréjšega; če mi je otec umrl, to mi tá bodi v oca mesto.“ To slišavši voji razidó se od njega, a Boris ostane sam z družino svojo na Altí réki. Ali Svetopolk, izpolnivši se brezzakônja, pošlje k Borisu in reče: „hočem s tobój ljubezen iméti, in dodam še k temu, kar imaš od oca,“ mislêč, kakó bi ga pogubil. A Svetopolk pride po noči v Vísegrad in skriváje pokličè k sebi nécega Putšo ter vísegrádske boljárce in jih vpraše: „ali ste moji z vsem srcem?“ — „Glave moremo položiti zá-te,“ odgovoré Putša z Vísegradci. On jim reče: „ne povédite nikomur, nego ídite in ubijte brata mojega Borisa!“ Obétajo mu to storiti. Posláni pridejo po noči na réko Alto, kjer je bil Boris, in podstópivši bliže, zaslišijo blaženega Borisa, pojócega zajútrenjo, kajti bila mu je uže vést, da ga hoté pogubiti.

Kadar se je Boris pomôlil, léže na pôsteljo, in evo, napádejo, kakor zverí, okolo šatôra, ter ga nasúnejo s kopji in prebódejo Borisa, a slugo njegovega Júrija, padšega nánj, tudi prebodejo ž njim. Ta mladénič je bil rojenjá ogersk sin, kí ga je ljubil velíko Boris ter vzložil nanj grivno ¹⁾ zláto velíko, v katerej je stál pred njím, ter izbíli so tudi še druge mnoge od družine Borisove; a Júriju temu níjso mogli naglo snéti grívne, ter zató usekó njega glávo, in takó snemó grivno a glávo odvržejo proč. Borisa zavijó v šatórno plátno, vzložé na kóla ter ga odvezó (odpéljejo) še dihajočega. Kadar Svetopolk zvé, da še diše, pošlje dva Varéga, ter eden njíju izvléče meč in mu ga zasadí k srcu.

Svetopolk, ubívši Borisa, pomisli v sebi, kakó bi pogúbil tudi Gléba, ter pošlje povédat Glébu, kateri še nij znal o smrti oca svojega: „prídi naglo! otec te zove; nij zeló zdrav!“

Naglo vséde Gléb na konja ter otíde v Kijev z málo družino; kajti bil je poslušljiv otcu. Ali uže na poti mu pride vést iz Novega Grada od Jaroslava: „ne hodi v Kijev! otec ti je umrl, a brata Borisa je ubil Svetopolk.“ Slíšavši Gléb o smrti oca in brata svojega, zaplače zeló in začne molíti; ali nahódoma pridejo od Svetopolka, poslání mu na pogúbo, in po njih povélji Gléba umorí Torčín, njega pôvar. ²⁾

¹⁾ Grívna, veríga; die Kette.

²⁾ Pôvar — vára, kuhar: variti, kuhati.

Potem ubije Svetopolk še tretjega brata, Svetoslava, ki je bil zbéžal v Ogre; a ubojniki so ga dohitéli. Zdaj začne Svetopolk premišljati: „pobijem vse brate, in primem vlást rusko sám.“ A kazen se mu je uže bližala iz Novega Grada.

Novográdci dadé Jaroslavu obilo vojske ter on otíde na Svetopolka. A tudi Svetopolk pristróji brez čisla vojske, Ruskih in Pečenégov, ter izide proti Ljubéu. Brata stojita obá proti sebi po obéh bregovih Dnépra, ter niso sméli ni tí na óne iti, a ni óni na té. Takó sta tri mésece stala. Zgodí se, da začne vojevoda Svetopolkov, jezdé poleg bréga, karati Novogradece: „káj ste prišli s tem hromcem?“ (Jaroslav je bil hrom.) „A vas, ki ste samí plotafki, ¹⁾ prisilimo hrame tesati naše.“ Novogradeci, to slišavši, reko Jaroslavu: „jutri se prevezémo nánje; če kdo nê pojde z nami, samí ga poséčemo.“ Bilo je uže v zámraz. ²⁾ Svetopolk je z vojsko stál mej dvema jezeroma in píl vso noč z družino svojo. K svitu se Jaroslav z vojsko prevéze, a Novogradeci potem odrinejo ladije od brega, in poidó proti sebi ter se sestópijo na mésti. Bila je séča zlá, in Pečenégi niso zaradi jezera mogli pomagati Svetopolku, ter Novogradeci pritisnejo Svetopolka z družino k jezeru, da vstópijo na léd, in oblomi se ž njimi léd ter zmagovati začne Jaroslav, a Svetopolk zbeží v Léhe (Poljáke). Jaroslav séde v Kijevu na stol otčev in dédni. Bil je tedáj Jaroslav lét dvajseti in osem.

Drugo léto pride Svetopolk zopet na Jaroslava z Boljeslavom, kraljem lédskim (poljskim). Jaroslav z Varégi in Ruskimi prestréze Léhe (Poljáke) na reki Bugi. Imel je Jaroslav krmílca ³⁾ in vojevodo, po imenu Budi, ta začne ukárjati kralja Boljeslava, govoré: „s treskó ti prebódemo tolsti trebuh!“ Kajti bil je Boljeslav velik in težek, da ni na konji mogel nij sedéti, a bil je umen, ter je rekel družini: „če vam tega ukóra nij žal, jaz jedíni poginem!“ Vséde na konja in vbréde v réko ter za njim vóji njegovi. Jaroslav se nij utégnil izpólčiti, ⁴⁾ in potolče Boljeslav Jaroslava, ki ubeží sè štirimi možmi v Novi Grad, a Boljeslav vñde v Kijev sè Svetopolkom. Lédska vojska se razvéde po mestih. A skóraj se pokaže Svetopolku, da so trdí taki gostje, in ukaže izgnati Léhe. Tedáj pobégne Boljeslav, oplénivši Kijev, in pride v svojo zemljo.

Kadar je bil Jaroslav pribéžal v Novi Grad, hotel je uže iti za morje, a Novogradeci mu niso dali, rekoč: „hočemo se i še biti z Boljeslavom in Svetopolkom!“

Začnó zbirati novce in vojsko ter pokličejo Varége. Svetopolk, bivši brez Boljeslava, kadar je zvédel, da ide brat nánj, zbeží v Pečenége, skliče tam silo težko, ter z njó pride na Jaroslava. Srečata se brata na bregu Alte réke. Bilo je v petek, in jedva se pokaže solnce, sestópijo se obóji, in pričéla se je séča, kakeršne še nij bilo v ruskej zemlji. Sékali so, za roke se grabéči, in trikratí so se posprijeéli, da je krí v dolíne tekla.

K večeru Jaroslav premore, a Svetopolk zbeží. Mej bežánjem napade nanj strašna groza. Kostí so mu razslabéle, da nij mogel sedéti na konji, ter nosili

¹⁾ Plotník je, kdor déla plotí; tudi tesár.

²⁾ Zámraz, začetek mraza.

³⁾ Krmílec je učitelj: krmílo, Steuerruder.

⁴⁾ Izpólčiti se: svoj polk (vojsko) v bojni réd postaviti.

so ga na nosilih in prinesli k Bréstju. A on je rekel: „pobegníte z menój; ženó za nami!“ A nij bilo nikogar v sléd gonéčega, vender so bežali ž njim. A on je ležal v nemoči. Vzdigoval se je in kričal: „evo, ženó! Pobegníte!“ Nij se mogel trpéti na jednom mésti, in takó je prebežal lédsko zemljo, gnan z božjim gnévom, ter je prišel v pust kraj mej Léhi in Čéhi, kjer je izprovrgeal svojo dušo.

Jaroslav se vrne v Kijev; a dolgo še nij bilo mirú po ruskej zemlji. Péto leto se vzdigne drug brat Jaroslavelj, Městislav, knez Tmutorokanski, in pride nánj z vojsko. On je bil hraber in izkušen v bojih. Jaroslav je tedàj bíval v Novem Gradu, in pozval je Varége ter odšel na brata. Snideta se pri Listvenu. Městislav je z večera vpólčil svojo družíno ter postavil Séverce v čelo proti Varégom, a sam je stál z družíno svojo po obéh krilih. Kadar pride noč, bila je temà in bliski in grom in dež. Reče Městislav družíni svojej: „pojdimó nánje!“ Ide Městislav, a Jaroslav proti njemu. Sestópi se čelo, Séverci z Varégi, in trudili so se Varégi, sekajóč Séverce; a potem nastopi Městislav z družíno ter načne sekati Varége, in bila je séča silna, a svetli so bliski, blesketalo se orožje, ter bila je groza velíka in séča silna in strašna. Jaroslav je zbežal potolčen. A Městislav pošlje k Jaroslavu, rekóč: „sédi tí na stoli svojem v Kijevu, ti si staréjši brat; a meni bodi ta stran Dnépra!“ Od tega časa je mej brati bil mír. A kadar je Městislav umrl, 1036. L, potem je bil Jaroslav samovlásteec ruskej zemlji. (Dalje prih.)

Prírodopisno - natoroznansko polje.

Borov vešcec.

Med metulji je svilni prelec jedini metulj, ki donaša človeku obílo koristi, drugače so nam vsi drugi metulji manj ali bolj škodljivi. Po velikosti in življenji delimo metulje: 1) v dnevničke, to je take, ki letajo po dnevi, najrajše pri solnénem svitu; 2) v véščece ali somračničke, to so taki metulji, ki letajo navadno le v somraku;

3) v ponočnjake, ki so po dnevi navadno skriti in samo po noči letajo okoli; 4) v metuljčke, to so najmanjši in po številu najmočnejši metulji, ki imajo dolge, ščetinaste tipalnice in zeló tenko truplo. — Metulj, ki ga imate denes v podobi pred seboj, prišteva se k somračnikom ali vešcecem. Ta metulj ima celoroba, nenazobčena krila. Prednji krili ste pepelasti s tremi črnimi progami po sredi, a zadnji ste rujavkasto sivi. Zadek je črno in belo pasast. Gosenica tega metulja je zelenkasta, rujavo in belo progasta, ter živi na boru, smreki in jelki, kjer je večkrat zeló škodljiva. Ta velíka sovražnica borovemu drevju se pokaže najpred po listji ter lazi potem tudi po vejah. Pokončajo se te gosenice, ako se po letu pridno pobirajo in otresajo ter potlej

pomoré. Dobro je tudi, ako se po zimi, v poznej jeseni ali zgodaj v pomladi iz gozda, v katerem se je vgnjezdil ta škodljivi mrčes, pograbi nastilo prav do čistega in se sežgè, a to zaradi tega, ker se gosenice v nastilu rade zapredejo. Iz mešičkov, v katerih gosenice kakor v grobu počivajo in spé, izleti metulj, ki zaleže jajčeka, iz katerih se potlej gosenice izvalé. Metulji letajo le zvečera in po noči okoli, a po dnevi mirno čepé na skorji borovega drevja. Jajca ležejo med razpokano skorjo.

Vsi veščeci švigajo kakor strela hitro po zraku, a to navadno le v mraku, nekateri tudi pri belem dnevu. Za hitro in vztrajno letanje jim služi močno, debelo truplo, in ozki pa dolgi prednji krili. Zadnji krili ste kratki, ter ste s prednjima po dlakovem šopku zvezani. Tipalnice imajo ti metulji večjidel kratke in v sredi debelejše nego na koncéh.

—6.

Strupene rastline.

Od meseca junija do avgusta cvetè po naših vrtih precej visoka rastlina, ki nosi v vrhu enojnat, mnogocveten grozd vijoličastih, višnjavih ali višnjavo belih cvetov, ki imajo visoko čelado. To je pravi oméj, preobjéda, lisjak ali vrajnica (*Aconitum Napéllus*, echter Eisenhut). Ta rastlina ima iz več, répi podobnih gomoljev sestavljeno črno koreniko. Enojnato steblo je poraščeno s temnozelenimi, svetlimi, dlanasto 5 do 7 krat razcepljenimi listi. Plod obstoji iz treh narazen stoječih mešičkov, ki se po dolžini razprezajo ter imajo v sebi ostro, trirobato, strupeno zrnje. Prava preobjéda je zeló strupena rastlina, posebno njena korenika. Raste le po višjih gorah in planinah; po vrtih jo sadé zavoljo lepšega. Te rastline imamo po več vrst; nekatere imajo rumeno, pisano ali tudi belo cvetje in so vse strupene.

Razhúdnik ali pasje zelišče (*Solanum nigrum*, schwarzer Nachtschatten) je zelišče, ki raste ob cestah, omejkih, po grobljah in neobdelanih krajih prav pogostoma. Bela, vitka korenika, ki se s svojimi vejnatimi koreninicami obširno razprostira, poganja k višku stoječe, štirobato vejnato steblo. Zelišče je enoletno, malo kosmato in preko 3 decimetre visoko. Peceljnatí listi so jajčasti in zamolklo temnozelene barve ter imajo jako neprijeten duh. Beli cveti so podobni krompirjevim cvetom, so pa mnogo manjši in stojé v peceljnatih češuljah ob stranéh stebela in vejic. Plod so svitločrne, kakor grah debele jagode. Sok teh jagod je rudečkast, sladko-kiselkastega okusa, diši neprijetno in naredi bolečine v želodcu, omotico in krč. Kure in race poginejo od takih jagod. Cvetè meseca julija do oktobra. Cvetje, zrele in nezrele jagode vidimo ob enem na tej rastlini.

Grenkoslád ali grenkosladni razhúdnik (*Solanum dulcamára*, bittersüßer Nachtschatten) je polugrm in raste ob vodah in po mokrih gozdih. Njegove veje so zelnote, ležé na tleh ali pa se spenjajo. Jajčasti listi so pri dnu mnogokrat srčasti, najvišji so tudi suličasti. Vijoličasti cveti so nekoliko nazaj zavihani in krompirjevim cvetom podobni ter stojé v stranskih, kimastih nepravih kobulih. Male jajčaste jagode so škrlatno rudeče, po katerih človek, ako jih zavžije, močno bljuje. Grenkoslád je omotno strupena rastlina; njegove veje imajo s prva zoprno grenek, a pozneje osladen okus.

J. Kotnik.

Razne stvari.

Kratkočasnice.

* Umirajoč kmet je svojo poslednjo voljo tako-le zapisal: „Ničesar nimam, dolžan sem mnogo, a to, kar še ostane, zapuščam siromakom.“

* Nekdo je imel mlin in gostilnico, skupaj pod jedno streho. Necega dne mu pivci očitajo, da ima premajheno mero za pijačo, katero jim prodaja. „Nič ne goljufam,“ reče jim posestnik; „za kolikor imam v gostilnici premajheno mero, za toliko imam večjo v mlinu, kadar vam in sebi merim.“

* V nekej družbi so pripovedovali, da je nek človek stavil, da ne bode 24 dni niti najmanjše stvarce jedel, pa da je stavo tudi dobil. „Za denar tudi jaz kaj tacega naredim,“ reče neka zvita buča v veselej družbi. „Kako to?“ vprašajo ga njegovi tovariši. „Prav lahko,“ odgovori oni, „ker po noči bi jedel, a po dnevi bi spal.“

* Zakaj niso vaši zvonovi lepše vbrani,“ vpraša meščan bližnjega vaščana. „I zato, ker jih imajo le neumni otroci v rokah,“ odgovori kmet.

Slovstvene novice.

* Dragoljubci. Zbirka poučnih pripovedek. Nabral in spisal Ivan Tomšič, učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani. Zvezek I. — Tako se imenuje najnovejša 94 strani debela knjižica v 8°, ki obsega 40 mičnih povestic za našo slovensko mladino. S to knjižico je ustanovljena podloga tako imenovane „Knjižnici za slovensko mladino;“ zatorej naj bi vsak, kdor premore, podpiral to obče koristno podvzetje. Dragoljubci veljajo trdo vezani s platnenim hrbtom 45 kr. in se dobivajo pri „Vrtčevem uredništvu“ kakor tudi pri knjigarju Giontini-ju v Ljubljani.

* Slavček. Zbirka šolskih pesmi. Vglasbil Anton Nedvéd, c. kr. učitelj godbe. Prva, druga in tretja stopnja. V Ljubljani. Natisnil R. Milic 1879. — Tako se glasi zbirka šolskih pesni, ki jih

je dal v treh ličnih zvezkih na svetlo naš obče znani skladatelj Ant. Nedvéd, Take zbirke je bilo živo potreba v našem domačem slovstvu ter mislimo, da jo bodo naši slovenski učitelji z velikim veseljem pozdravili. Cena I. in II. zvezku je vsacemu po 20 kr.; III. zvezku 30 kr.

* Slike za hrvatske i slovienske poviesti za gradjanske i više djevojačke učione. Prema školskoj osnovi sestavio Janko Tomić, učitelj više djevojačke učione u Karlovcu. — Tako se imenuje 138 strani debela knjiga v 8°, ki je velike važnosti za vse one, ki učé zgodovino v ljudskih šolah. Mi to knjigo živo priporočamo vsem onim, ki so hrvatskega jezika zmožni.

Uganke.

- 1) Kdo nam na oči kri pije?
- 2) Po mórji hodi, pa si nog ne zmoči. Kdo je to?
- 3) Katere verige so se same skovale in razkovale?
- 4) Spredaj kakor češelj (glavnik), v sredi kakor jagnje, a od zadej kakor srp. Kdo je to?
- 5) Vsa krava črna, samo trebuh ima rumen?
- 6) Dokler je živ, hrani žive, a mrtev žive nosi?
- 7) Sto prstov, pet krstov, a samo štiri duš; kaj je to?
- 8) Lesen pes na potoku laje?
- 9) Majheno, okroglo, beži iz temnice v temnico, ter ves svet obide. Kaj je to?
- 10) Kaj je močnejše od morja?
- 11) Kaj je močnejše od valov?
- 12) Kaj je močnejše od zemlje?
- 13) Manjše kakor mačka, a višje kakor ti; kaj je to?

(Odgonetke uganek v prihodnjem listu.)

LISTNICA. Gosp. —kl.— v A.: Z različnim delom založeni, nismo se mogli vseh Vaših spisov pregledati. Storiš bomo to zdaj o počitnicah in Vam potem svoje mnenje razodeli. — Zaporaki v Lj.: Vaša pesen „Tujček“ ne ugaja v tej obliki našemu listu. Treba bi vsó predelati. S časoma Vam kaj boljšega izpod peresa poteče. — J. Š. K. v Lj.: Nekoliko Vaših umtovorov porabimo sčasoma v našem listu. Hvala! — R. K. v K.: Vaše poslovilo nam je prepozno došlo za današnji list; pa tudi tutih stvari „Vrtec“ ne sprejema.